

**Fundusze
Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Koncepcja ochrony przeciwpowodziowej prawego brzegu rzeki Soły
w rejonie ROD „Kamieniec” od km 5+100 do km 6+000 a ochrona
użytku Ekologicznego Łęg Stare Stawy.

Opracował:

Prof. Roman Żurek

Grudzień 2018 r.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

1. Wstęp.....	2
2. Podstawa opracowania.....	2
3. Użytek ekologiczny Łęg Stare Stawy -historia utworzenia.....	3
4. Użytek ekologiczny Łęg Stare Stawy - granice.....	4
5. Użytek ekologiczny Łęg Stare Stawy a ochrona obszaru Natura 2000 Dolna Soła PLH120083.....	6
6. Ocena koncepcji.....	7
7. Literatura:.....	13

1. Wstęp

Soła już od roku 1996 objęta została monitoringiem społecznym z ramienia Towarzystwa na rzecz Ziemi (wówczas jeszcze Federacja Zielonych – Oświęcim). Rzeka wielokrotnie była źródłem konfliktów społecznych i zdecydowanych silnych protestów środowisk Ekologicznych. Mimo upływu czasu, wielokrotnie podejmowanych rozmów czy konsultacji pomysł hydrotechnicznego rozwiązania problemu powodziowego obszaru jest nadal aktualny.

Soła mimo, że na znacznej długości jest uregulowana, a jej dolina została przez człowieka przekształcona, stanowi ważną ostoję dla niektórych ptaków lęgowych, związanych z naturalnymi dolinami rzeczny. Najcenniejszym siedliskiem dla ptaków lęgowych jest koryto rzeki i przybrzeżne lasy lęgowe, a takim niewątpliwie jest przedmiotowy jej odcinek.

Obecnie zarówno Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie - Zarząd Zlewni w Krakowie jak i Urząd Miasta w Oświęcimiu przygotowały dokumentację techniczną dla tzw. rozwiązania problemu powodziowego rzeki Soły w km. od km 5+100 do km 6+925. Stopień zaawansowania obu dokumentacji jest różny. W niniejszym opracowaniu analizie poddano opracowanie wykonane na zlecenie Urzędu Miasta w Oświęcimiu pt. „Koncepcja ochrony przeciwpowodziowej prawego brzegu rzeki Soły w rejonie ROD „Kamieniec” od km 5+100 do km 6+000 oraz inwentaryzacji drzew na obszarze objętym koncepcją w ramach zadania inw. pn. „Wzmocnienie nasypu wzdłuż rzeki Soły na Kamieńcu”.

2. Podstawa opracowania

Wykonano na zlecenie Stowarzyszenia ekologicznego EKO-UNIA w ramach realizacji projektu pn. „Strażnicy dobrego stanu wód – monitoring regulacji środowiskowych”. Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu

Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Nr projektu: POWR.02.16.00-00-0070/17-00

3. Użytek ekologiczny Łęg Stare Stawy -historia utworzenia

Rozpoczęte w 1996 roku starania zmierzające do ograniczenia zbędnej regulacji rzeki Soły doprowadziły do objęcia na mocy uchwały Rady Miasta Oświęcimia ochroną prawną ponad 140 ha gruntów nadrzecznych.

Na mocy uchwał Nr XLVIII/386/97 Rady Miejskiej w Oświęcimiu z dnia 24 września 1997r. oraz uchwały Nr LVIII/513/98 Rady Miejskiej w Oświęcimiu z dnia 16 czerwca 1998r. utworzono obszar chroniony pod nazwą "Dolina rzeki Soły" oraz wprowadzono formy ochrony przyrody (użytki ekologiczne) na terenie doliny rzeki Soły w granicach administracyjnych miasta Oświęcimia. Ochroną objęto obszar lasów łęgowych i zbiorowisk nieleśnych o łącznej powierzchni 143 ha, położony w międzywalu rzeki Soły na terenie miasta Oświęcimia. Jako główny cel uznano zabezpieczenie bioróżnorodności obszaru, zachowanie "korytarza" dla migracji cennych gatunków roślin i zwierząt oraz dla zaspokojenia aktualnych i perspektywicznych potrzeb w zakresie dydaktyki ekologicznej, wypoczynku i rekreacji społeczności Oświęcimia i okolic.

W granicach zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Dolina rzeki Soły", utworzono łącznie 4 użytki ekologiczne obejmujące obszary leśne wraz z przyległym korytem rzeki:

- "Łęg Stare Stawy" o powierzchni 4,45 ha,
- "Łęg Kamieniec" o powierzchni 23,84 ha,
- "Łęg Błonie" o powierzchni 6,00 ha,
- "Łęg Za torami" o powierzchni 15,00 ha.

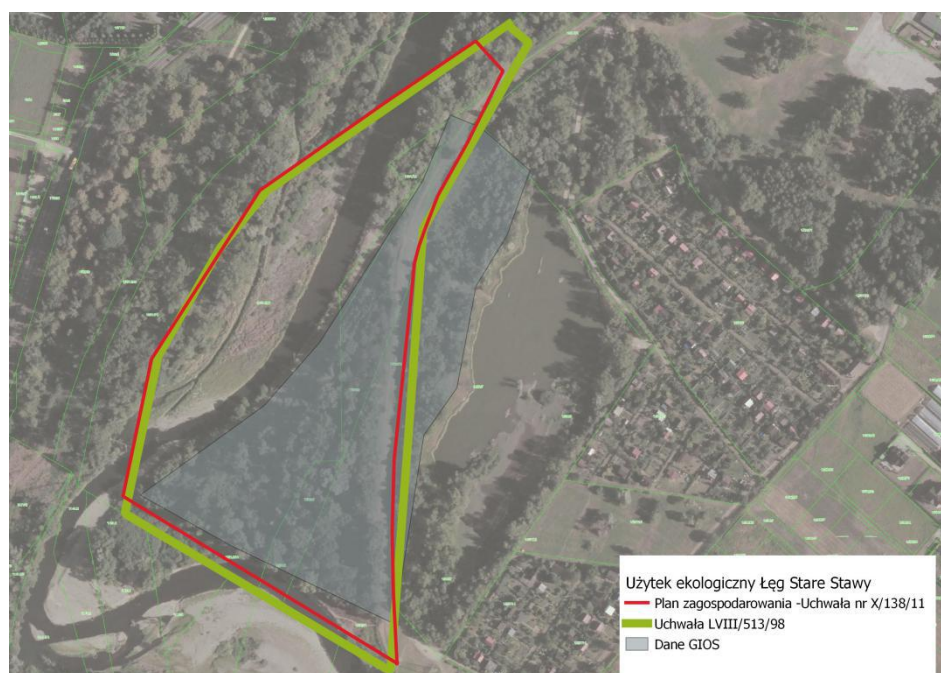
Rys. 1 Łęg Stare Stawy. Uchwała Nr LVIII/513/98 z dnia 16 czerwca 1998r.

4. Użytek ekologiczny Łęg Stare Stawy - granice

Analiza dostępnych materiałów wykazała, iż w skład użytku ekologicznego Łęg Stare Stawy, weszły obszary określone w ewidencji gruntów - obręb Oświęcim jako działki o numerach 1538/7, 1538/11, 1538/2, 1538/3, 1831/10, 1831/170 (rys 1).

Mimo jasno sprecyzowanego zakresu terytorialnego użytku ekologicznego dane przedstawione w centralnym rejestrze form ochrony przyrody GDOŚ (w serwisie :<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=C19B58DEE1177A638186C4906CC4E351>) prezentują granice niegodne z uchwałą z dnia Nr LVIII/513/98 Rady Miejskiej w Oświęcimiu z dnia 16 czerwca 1998r. Granice użyto podstawione na obowiązującym planie zagospodarowania przestrasznego uznać należy za prawidłowe.

Wykazana na rys 2 rozbieżność przebiegu granic najpodobniejszej jest wynikiem słabej jakości opracowań mapowych stanowiących załącznik do uchwały obejmującej ochroną prawną obszar(rys 2).

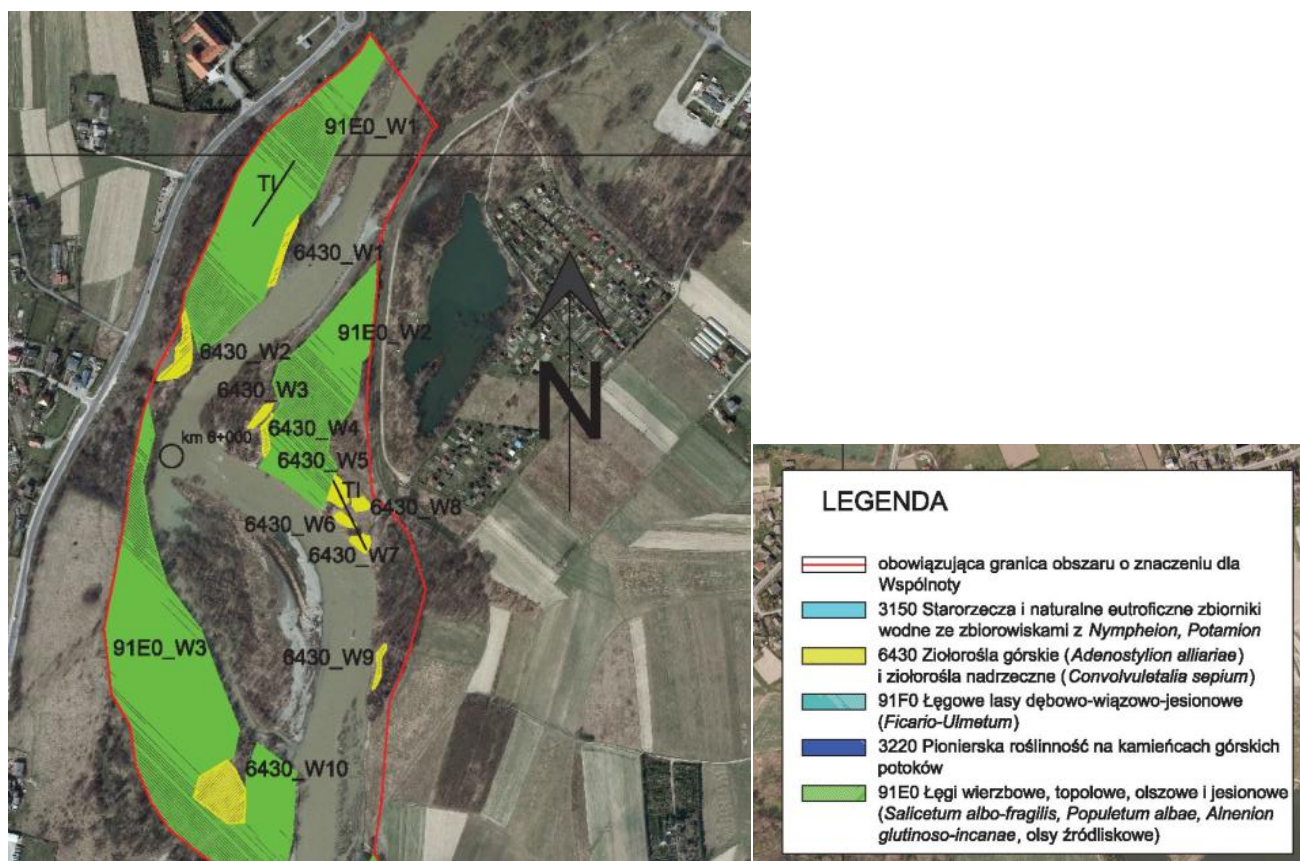

Rys. 2 Lęg Stare Stawy

5. Użytek ekologiczny Łęg Stare Stawy a ochrona obszaru Natura 2000 Dolna Soła PLH120083

Na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 23 maja 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolna Soła PLH120083 wnioskować należy, iż w obszarze planowanych inwestycji stwierdzono obecność siedlisk objętych ochroną : 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne , 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe (rys 3).

Rys. 3 Łęg Stare Stawy -dokumentacja PZO dla PLH120083- rozmieszczenie płatów siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmiot ochrony.

Zagrożenia dla siedliska 91E0 w skali kraju należą: **regulacja koryt rzecznych, budowle hydrotechniczne, konserwacja wałów przeciwpowodziowych**; inwazja obcych gatunków roślin zielnych. Zagrożenia dotyczą również bezpodmiotowego obszaru.

Ponadto wykonany na potrzeby opracowania koncepcji przez biuro HydroEko Screening przyrodniczy czy inwentaryzacja drzewostanu nie identyfikuje w obszarze zainteresowania tych siedlisk a treść całego opracowania w żaden sposób nie odnosi się do cytowanego wyżej zarządzenia.

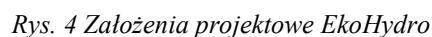
Tym samym stwierdzić należy, iż w trakcie opracowywania nie podano analizie wpływu i zgodności planowanych działań na przedmiot ochrony w obszarze i błędnie nie zidentyfikowano siedlisk objętych ochroną w bezpośrednim sąsiedztwie bądź też na obszarze planowanej wycinki.

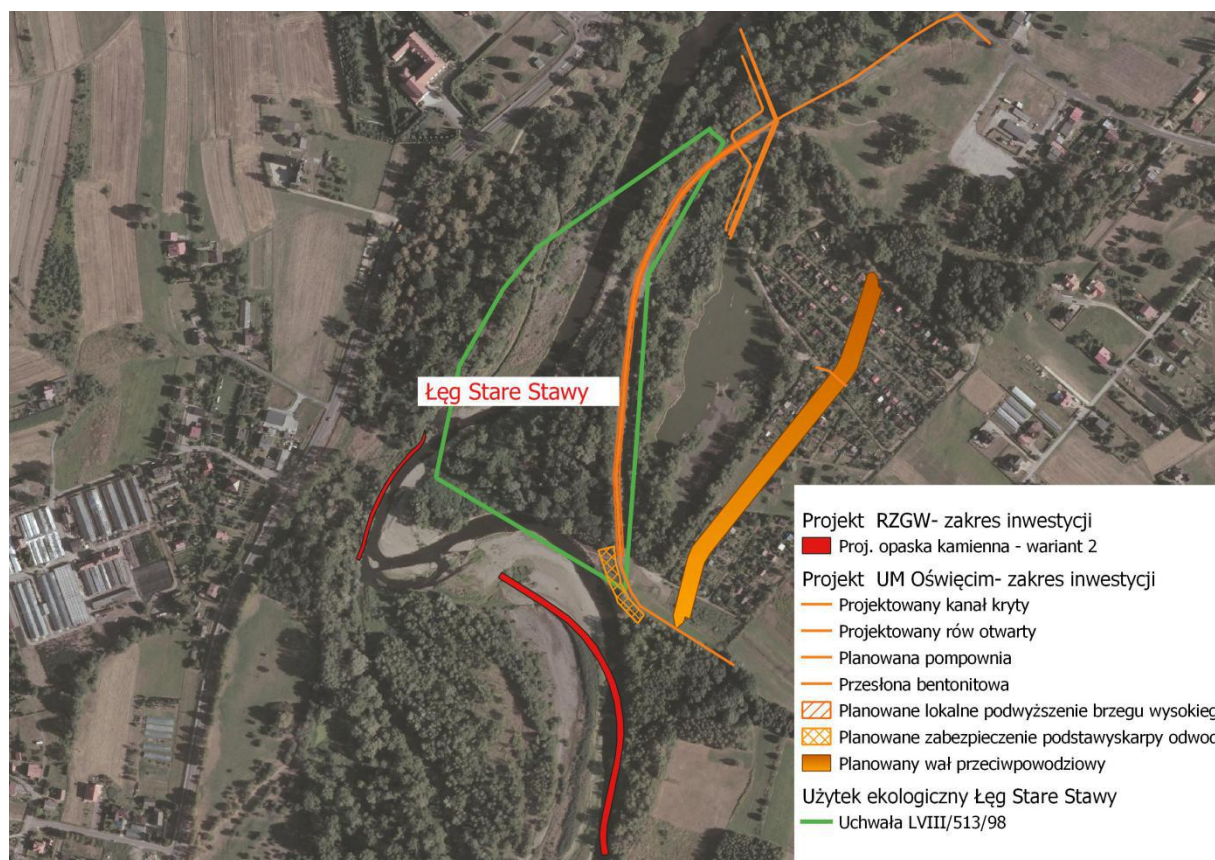
6. Ocena koncepcji

W przedłożonej do oceny koncepcji wskazano kilka pozytywnych elementów, jak chociażby minimalizacja prac w korycie rzeki czy proponowane w wariantie nr IV oddalenie obwałowania od koryta rzeki Soły, co de facto stworzyć powinno w rejonie polder zalewowy, minimalizujący tym samym zagrożenie powodziowe a jednocześnie prowadzić do zwiększenia retencji korytową umożliwiając swobodną migrację rzeki na tym niewielkim fragmencie (lokalizacje planowanych działań zobrazowano na rysunku 4 i 5).

Jednakże pomimo tych pozytywnych elementów, opracowanie jako całość uznać należy za negatywnie oddziałujące na środowisko w prawie każdym z zaprogramowanym wariantie (I- do III) .

Wyjątek stanowią propozycje Wariantu IV, któryż to znów z przyczyn społecznych i jest nie do przyjęcia, a co za tym idzie i on nie może być podstawą dalszych prac i wymaga daleko idących korekt.

Rys. 5 Założenia projektowe EkoHydro oraz RZGW w Krakowie.

Ocena wariantu I-III

Zaproponowane warianty I-III zakładają dużą wycinkę w obszarze użytku ekologicznego co skutkować może naruszeniem jego spójności. Tzw „kolizja inwestycji z użytkowaniem ekologicznym” i skutkująca tym samym planowana wycinka ma miejsce w przypadku realizacji dwóch kluczowanych dla wariantów I-III zadań - lokalne podwyższenie brzegu wysokiego oraz budowy przesłony bentonitowej.

W wariantach tych bezpośrednio w granicach użytku ekologicznego do wycięcia wytypowano 64 drzewa o wymiarach spełniających kryteria zgłoszenia do wycinki, jak również kolejne 97 młodych drzew i wyższych krzewów, których wymiary są na tyle małe, że nie wymagają zgłoszenia. Dodatkowo realizacji wymagała by trwałego usunięcia krzewów o powierzchni

726 m2. Są to jak wskazują autorzy opracowania zarośla składające się głównie z wierzbby trópręcikowej *Salix triandra*.

Planowane lokalne podwyższenie nasypu i montaż ścianki bentonitowej zaplanowane jest w granicach użytku ekologicznego Łęg Stare Stawy. Podczas gdy, zgodnie z par. 4 i par. 5 uchwały ;nr LVIII/513/98 Rady Miasta Oświęcimia z dnia 16 czerwca 1998 roku na terenie użytków ekologicznych w tym użytku Łęg Stare Stawy wyraźnie zabrania m.in. „niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin Ponadto przytoczone paragrafy 4 i 5 tejże uchwały mówią wprost o zakazie regulacji na wysokości użytków ekologicznych (!).

Wprowadzenie zakazu regulacji na wysokości użytków ekologicznych było kompromisem zawartym w 1998 roku pomiędzy ówczesną Radą Miasta, a Towarzystwem na rzecz Ziemi.

Jak wynika z opisu koncepcji zespół projektowy nie jest świadom wyżej cytowanych zapisów uchwały mimo, iż w opracowaniu lakonicznie wspomina się o kolizji planu inwestycyjnego z użytkowaniem ekologicznym.

Ponadto poszerzenie wału (z niejasnych powodów zwanego w opracowaniu nasypem) od strony koryta Soły będzie prowadziło do ograniczenia retencji korytowej, co jest działaniem niedopuszczalnym. Wał powinien być poszerzany wyłącznie od strony zawala. Działanie to dodatkowo powinno zmniejszyć skalę „kolizji” drzew z projektem.

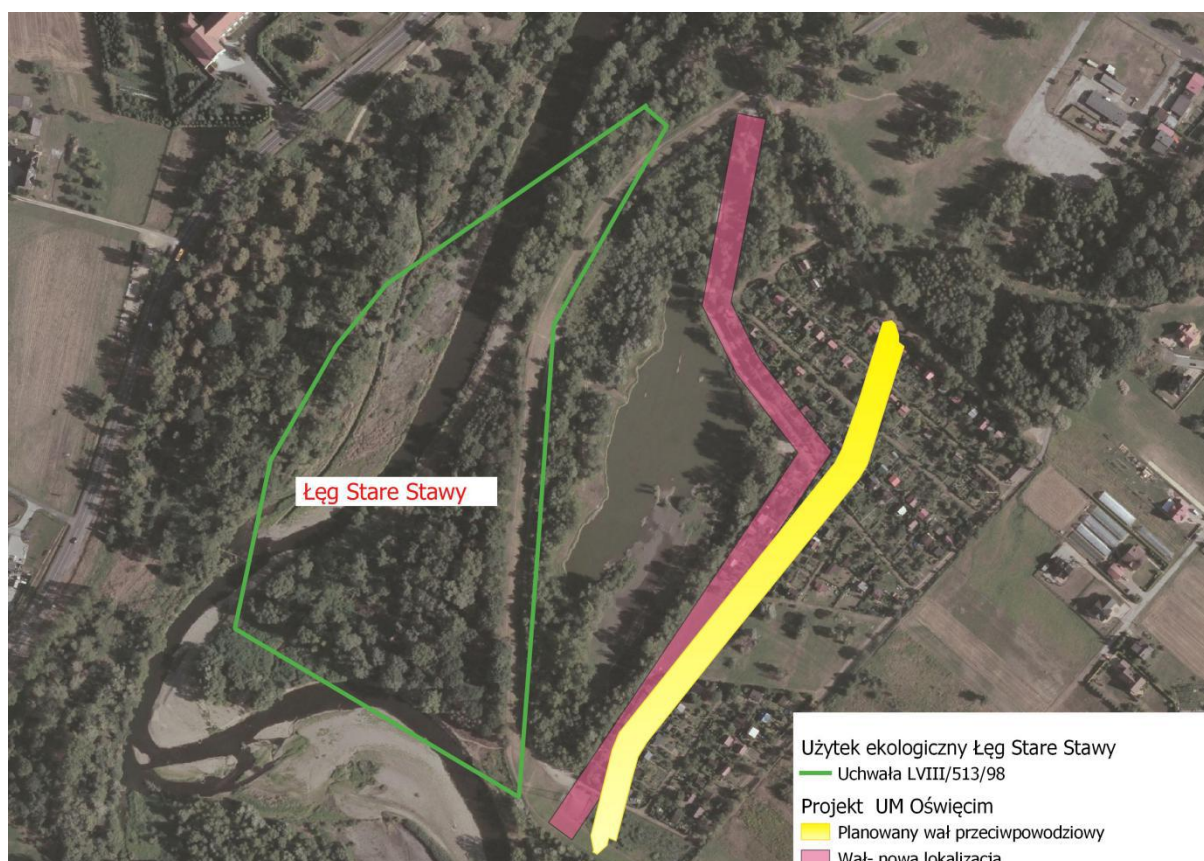
Ocena wariantu IV

Optymalny pod względem przyrodniczym wariant IV zakładający budowę nowego wału w oddaleniu od koryta rzeki. Niestety działanie to zaplanowano bezpośrednio na gruntach ROD a także znaczną część zabudowań ROD pozostawiono na “zawalu”.

Przy tak założonej lokalizacji już dziś można spodziewać się sporych konfliktów społecznych.

Reasumując z punktu widzenia ochrony przyrody konieczne jest:

- Zaplanowanie prac tak by nie doszło do cięć drzewostanu w granicach użytku ekologicznego. Uwzględnienie w koncepcji zapisów uchwały dot utworzenia użytku ekologicznego.
- W przypadku wariantu IV, zasadna jest korekta lokalizacji projektowanego wału przeciwpowodziowego i przesunięcie go w kierunku zachodnim do granic działek ewidencyjnych 1538/7 z 1537/12, 1537/13, 1537/14. Działanie to pozwoli na zmniejszenie zajęcia gruntów ROD na cele inwestycji.

Rys. 6 Nowa lokalizacja wału

- Podanie analizie dodatkowy wariant zakładający tylko punktowe umocnienia brzegu - czyli z wykorzystaniem deflektorów.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Analizowana koncepcja ma na celu ochronę przeciwpowodziową terenów usytuowanych na prawym brzegu rzeki Soły od km 5+100 do km 6+000 jej biegu, podczas gdy proponowane rozwiązania mogą doprowadzić do destabilizacji równowagi hydrodynamicznej cieku. Tym samym z uwagi na ochronę obszaru jakakolwiek ingerencja powinna być ograniczona wyłącznie do czynności zmierzających tylko wprost dla usunięcia powstałego zagrożenia, bezpośrednio w obszarze zaistniałego zjawiska przy zachowaniu zasad dobrej praktyki utrzymania i regulacji rzek i potoków górskich,

7. Literatura:

1. Uchwała Rady Miasta Oświęcim nr LVIII/513/98 z dnia 16.06.1998 roku
2. Uchwała Rady Miasta Oświęcim nr X/138/11 z dnia 29.06.2011
3. Uchwała Rady Miasta Oświęcim nr XXXIX/644/13 z dnia 27.03.2013
4. Uchwała Rady Miasta Oświęcim nr XLIII/800/13 z dnia 30.10.2013
5. Koncepcja ochrony przeciwpowodziowej prawego brzegu rzeki Soły w rejonie ROD „Kamieniec” od km 5+100 do km 6+000 oraz inwentaryzacji drzew na obszarze objętym koncepcją w ramach zadania inw. pn. „Wzmocnienie nasypu wzdłuż rzeki Soły na Kamieńcu –dokumentacja
6. Karta informacyjna przedsięwzięcia : „Ochrona przeciwpowodziowa miasta Oświęcim – zabezpieczenie brzegów rz. Soły w km 6+270-6+925 w m. Oświęcim, Rajsko, gm. Oświęcim, pow. oświęcimski, woj. małopolskie”
7. Dane WFS Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.
8. Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 23 maja 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolna Soła PLH120083